

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2020/21:SfU9

Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort i rapporten Flerbarnstillägget i barnbidraget – ett generellt bidrag som kan effektiviseras. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att se över flerbarnstillägget i barnbidraget med syftet att förbättra den ekonomiska familjepolitikens fördelningsmässiga träffsäkerhet och förmåga att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer. Utskottet konstaterar att rapporten bidrar med kunskap om flerbarnstilläggets effekter men anser att den pågående översynen av flerbarnstillägget inom ramen för utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd (dir. 2018:97) tillgodoser behovet av en översyn. Flerbarnstillägget utreds där tillsammans med flera andra förmåner som föräldrar med låg ekonomisk standard kan beröras av. Enligt utskottet ges utredaren därmed goda möjligheter att föreslå förändringar som innebär att kostnadseffektiviteten och ändamålsenligheten i flerbarnstillägget förbättras.

I betänkandet finns två reservationer (SD, C).

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:10 Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget.

Två yrkanden i följdmotioner.

Två yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget	5
Reservationer	8
1. Översyn av flerbarnstillägget, punkt 1 (SD)	8
2. Översyn av flerbarnstillägget, punkt 1 (C)	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Skrivelsen	10
Följdmotionerna	10
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Översyn av flerbarnstillägget

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:2026 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:3723 av Linda Lindberg och Julia Kronlid (båda SD) och

2020/21:3732 av Martina Johansson och Solveig Zander (båda C).

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

2. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:10 till handlingarna.

Stockholm den 26 november 2020

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Teresa Carvalho (S), Solveig Zander (C), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M) och Ida Gabrielsson (V).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2020/21:10 Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget, två motionsyrkanden som väckts med anledning av regeringens skrivelse och två motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21.

Riksrevisionen har granskat om barnbidragets nuvarande utformning med ett flerbarnstillägg på ett träffsäkert och kostnadseffektivt sätt bidrar till att nå riksdagens mål för den ekonomiska familjepolitiken. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten Flerbarnstillägget i barnbidraget – ett generellt bidrag som kan effektiviseras (RiR 2020:9). Riksrevisionen överlämnade rapporten till riksdagen den 30 september 2020.

De behandlade förslagen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av flerbarnstillägget i barnbidraget och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservation 1 (SD) och 2 (C).

Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget

Granskningen

Riksrevisionen har granskat hur väl flerbarnstillägget i barnbidraget, som är en del av den ekonomiska familjepolitiken, på ett effektivt sätt bidrar till att nå riksdagens mål. Riksdagens mål för den ekonomiska familjepolitiken är att den ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer och att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och hushåll utan barn ska minskas.

Riksrevisionens granskning visar att flerbarnstillägget förbättrar barnbidragets fördelningsmässiga träffsäkerhet genom att flerbarnstillägget i högre utsträckning än det allmänna barnbidraget tillfaller personer i den lägre delen av inkomstfördelningen. Granskningen visar också att när gränsen för barnbidragets flerbarnstillägg sänktes från tre till två barn år 2005 försämrades bidragets fördelningsmässiga träffsäkerhet väsentligt och levnadsstandarden förbättrades endast i liten utsträckning för enskilda barnfamiljer. Riksrevisionens slutsats är att barnbidragets förmåga att på ett effektivt sätt bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljer generellt behöver förbättras. Flerbarnstilläggets ersättningsnivåer behöver därför ses över och barnbidraget differentieras på fler sätt. Vidare bör det övervägas om flerbarnstillägget för barn nummer två ska avskaffas för att frigöra statliga medel som kan användas på ett sätt som kan förväntas ge bättre måluppfyllelse. Givet dessa iakttagelser bör det enligt Riksrevisionen göras en bredare översyn av flerbarnstillägget i barnbidraget än vad som följer av direktiven till den pågående utredningen om översynen av bostadsbidraget och underhållsstödet (dir. 2018:97).

Riksrevisionens rekommendation

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att se över flerbarnstillägget i barnbidraget för att förbättra den ekonomiska familjepolitikens fördelningsmässiga

träffsäkerhet och förmåga att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer.

Regeringens skrivelse

Regeringen ser positivt på att Riksrevisionen har granskat hur flerbarnstillägget fungerar som fördelningspolitisk åtgärd och anser att rapporten bidrar till fördjupad kunskap. Regeringen har inom ramen för översynen av bostadsbidraget och underhållsstödet gett den särskilda utredaren i uppdrag att se över flerbarnstillägget. Enligt regeringen täcker uppdraget det som Riksrevisionen efterfrågar. Flerbarnstillägget utreds där tillsammans med flera andra förmåner som föräldrar med låg ekonomisk standard kan beröras av. Det finns också möjlighet för utredningen att föreslå förändringar som innebär att kostnadseffektiviteten och ändamålsenligheten i förmånerna kan förbättras. Enligt regeringen saknas det skäl att vidta några åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Regeringen anser att Riksrevisionens rapport därmed är slutbehandlad.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3723 av Linda Lindberg och Julia Kronlid (båda SD) begärs ett tillkännagivande om en breddad och fortsatt utredning av flerbarnstillägget i barnbidraget. Motionärerna anser att utredningen bör inriktas på att minimera att föräldrar hamnar i ett bidragsberoende med minskad närvaro på arbetsmarknaden och integrering. Vidare bör jämställdhetspolitiska aspekter beaktas.

I kommittémotion 2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 5 och kommittémotion 2020/21:2026 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 5 framförs liknande yrkanden.

I kommittémotion 2020/21:3732 av Martina Johansson och Solveig Zander (båda C) begärs ett tillkännagivande om att se över flerbarnstillägget i barnbidraget för att föreslå förbättringar för den ekonomiska familjepolitikens fördelningsmässiga träffsäkerhet som beaktar olika familjekonstellationer. Enligt motionärerna bör flerbarnstillägget ses över i enlighet med Riksrevisionens rekommendation, och i översynen bör även möjligheten att avskaffa tillägget för barn nummer två ingå. Om flerbarnstillägget för barn nummer två tas bort kan de medel som frigörs användas för att ge bättre måluppfyllelse, exempelvis genom en motsvarande höjning av bostadsbidraget. I översynen bör särskilt beaktas olika familjekonstellationers ekonomiska förutsättningar och risken för ökade marginaleffekter.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet bidrar Riksrevisionens granskning av hur flerbarnstillägget fungerar som fördelningspolitisk åtgärd till fördjupad och viktig kunskap.

Utskottet delar emellertid regeringens bedömning att den pågående översynen av flerbarnstillägget inom ramen för utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd (dir. 2018:97) tillgodoser behovet av en översyn. Flerbarnstillägget utreds där tillsammans med flera andra förmåner som föräldrar med låg ekonomisk standard kan beröras av. Enligt utskottet ges utredaren därmed goda möjligheter att föreslå förändringar som innebär att kostnadseffektiviteten och ändamålsenligheten i förmånerna förbättras. Uppdraget kan anses rymma frågan att se över flerbarnstillägget i barnbidraget för att förbättra den ekonomiska familjepolitikens fördelningsmässiga träffsäkerhet och förmåga att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag den 1 mars 2021.

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda, och då utskottet inte anser att det finns skäl att föregripa det arbete som pågår, att det saknas skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av flerbarnstillägget i barnbidraget. Motionerna 2020/21:1832 (SD) yrkande 5, 2020/21:2026 (SD) yrkande 5, 2020/21:3723 (SD) och 2020/21:3732 (C) avstyrks därmed. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

1. Översyn av flerbarnstillägget, punkt 1 (SD)

av Linda Lindberg (SD), Julia Kronlid (SD) och Jonas Andersson i Skellefteå (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:2026 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 5 och

2020/21:3723 av Linda Lindberg och Julia Kronlid (båda SD) samt

avslår motion

2020/21:3732 av Martina Johansson och Solveig Zander (båda C).

Ställningstagande

Det är viktigt att ta ett samlat grepp om åtgärder som rör barnfamiljers ekonomiska levnadsstandard, inte minst för de grupper som behöver särskilda insatser inom arbetsmarknads- och integrationspolitiken. Nuvarande system kan ha en inlåsnings effekt för främst kvinnor med flera barn i utanförskapsområden. Utformningen av flerbarnstillägget bör därför utredas vidare och uppdraget breddas till att även innefatta en analys av insatser inom arbetsmarknads- och integrationspolitiken. Även flerbarnstilläggets utformning ur en jämställdhetspolitisk aspekt bör belysas, liksom på vilket sätt utformningen kan minimera att barnfamiljer hamnar i ett bidragsberoende med följd effekter som minskad närvaro på arbetsmarknaden och minskad integrering.

2. Översyn av flerbarnstillägget, punkt 1 (C)

av Solveig Zander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3732 av Martina Johansson och Solveig Zander (båda C) och

avslår motionerna
2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 5,
2020/21:2026 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 5 och
2020/21:3723 av Linda Lindberg och Julia Kronlid (båda SD).

Ställningstagande

Den fördelningsmässiga träffsäkerheten i flerbarnstillägget är svag och inte tillräckligt kostnadseffektiv. När flerbarnstillägget i barnbidraget reformerades 2005, och kom att omfatta barn nummer två, försvagades den ekonomiska omfördelningen kraftigt. Samtidigt var den generella förstärkningen av den disponibla inkomsten marginell. Regeringen bör därför se över flerbarnstillägget i enlighet med Riksrevisionens rekommendation. Därutöver bör möjligheten att avskaffa tillägget för barn nummer två utredas för att de statliga medel som därmed frigörs ska kunna användas på ett sätt som kan förväntas ge bättre måluppfyllelse, exempelvis genom en motsvarande höjning av bostadsbidraget. I översynen bör särskilt beaktas olika familjekonstellationers ekonomiska förutsättningar och risken för ökade marginal-effekter.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:10 Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget.

Följdmotionerna

2020/21:3723 av Linda Lindberg och Julia Kronlid (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en breddad och fortsatt utredning av flerbarnstillägget och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3732 av Martina Johansson och Solveig Zander (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över flerbarnstillägget i barnbidraget med syftet att föreslå förbättringar för den ekonomiska familjepolitikens fördelningsmässiga träffsäkerhet som beaktar olika familjekonstellationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnbidrag och att utreda utformningen av flerbarnstillägget och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2026 av Linda Lindberg m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnbidrag och att utreda utformningen av flerbarnstillägget och tillkännager detta för regeringen.